

Kom je deze tekens tegen?

Doe dan dit.

Bespreek samen.

Werk samen met je buur.

Lees de tip.

les
2

Wat ga je doen?

Je leest enkele gedichten over grootouders.

Je kiest het gedicht dat het best bij jouw oma of opa past
en het gedicht dat je het mooist vindt.

Op verkenning

1

Verken samen de teksten op de volgende pagina's.

Beantwoord de vragen van je juf of meester.

2

Voor wie wil jij een passend gedicht zoeken?

Schrijf op.

Uitleg

Gedichten herken je aan een aantal **kenmerken**:

- korte teksten
- korte regels
- ontbrekende leestekens en hoofdletters
- geen volzinnen
- een speciale lay-out

Niet elk gedicht heeft alle kenmerken.

In gedichten mag namelijk alles!

Als je een gedicht leest, moet je vaak zoeken naar de **betekenis**.

Het kan helpen om het gedicht een paar keer te lezen

en om met anderen over het gedicht te praten.

Gedichten hebben niet één juiste betekenis!

Je kunt ze op verschillende manieren **interpreteren**.

1

Opa

Mijn opa is al oud.
Zijn huis is leeg,
net als zijn hoofd.
Hij heeft één kamer nu
en het altijd koud.

Mijn opa zegt niet veel.
Hij is een leeg boek.
Zijn tekst is doorgelopen,
ook zijn sokken zijn zoek.
Maar mij kent hij wel.

'Jongen,' zegt hij, stiller
dan ooit. Hij lacht zijn
scheve lach, zijn hand trilt.
Ik spoel aan op zijn schoot.
Hij leest mij, zijn
hanenpoot.

Margreet Schouwenaar
Denk dag doen
© Clavis, 2016

2

Oma's

Ze wacht op me
met **perzikwangen**, **hemelogen**,
glinsterende rimpeltoet.

Haar stoel is van fluweel.
Opa's zetel staat maar
leeggeleefd, doodstil. Ik mag erin.

Stoelen willen benen en een kont
om tegenaan te duwen. Leeg
zijn ze te veel wie er ooit zat.

Ik kus haar **veertjesvel**, vertel
hoe papa dit en hoe ik dat
en hoe hij 'nee'. Kind, zegt ze, kind.

Mijn kwaadheid smelt als hagel
in de **plooitjes van haar mond**,
het kamerhaventje, de stoel, de thee.

Oma's maken kinderen weer heel.

Diet Groothuis
Dichter 1
© Plint, 2017

3

Waar oma bleef

Toen ik omkeek om te zien waar oma bleef en haar niet zag, holde ik terug. Ik vond haar op de trap waar ik allang vanaf gesprongen was.

Zij hield zich met twee handen aan de leuning vast en stapte voetje voor voetje naar beneden. Nog nooit was oma zo langzaam!

Vroeger kon oma bijna net zo snel als ik de treden af, maar toen scheen de zon waarschijnlijk en nu regende het ontzettend.

Ze was kletsnat, druppels dropen uit haar haar en van haar neus en ze was haar paraplu vergeten. Ja, het kwam door de regen.

Ik zou anders niet weten waarom oma gisteren nog haast huppelen kon en nu niet meer. Maar, het is niet erg, hoor.

Ik kan mijn benen langzamer laten lopen.
Ik kan mijn armen minder snel om haar heen slaan. **Ik kan trager van haar houden**

als dat beter voor haar is. Ik kan ontzettend goed voor iemand zorgen, al weet nog bijna niemand dat. Ik loop er ook niet mee te koop.

Ik ga gewoon onder aan de trap staan en wacht, zodat zij ziet welke kant ze op moet gaan. Deze kant. De kant waar ik sta.

Ted van Lieshout
Onder mijn matras de erwt
© Leopold, 2017

4

Opa,

ben jij nou een bejaarde?
Dan wil ik daar ook voor
leren.

Altijd **teevee kijken**, **zalig
spitten in de tuin**, **stappen
met de hond**. En altijd tijd
voor mij.

Als jij me als leerling neemt,
word ik vast een bejaarde
in een nieuwe recordtijd.

Daniel Billiet
Waarom het nooit bananen regent
© De Eenhoorn, 2000

5

Een gewone oma

Wat zie ik mijn oma graag
op haar rollerblades
over het marktplein roetsjen!

**Hamburger met dikke klodders
mayonaise is haar favoriet.**

**In het zwembad schoppen we
huizenhoge golven van plezier.**

**Ze voelt zich thuis in al haar
rimpels en in een gele bikini.**

Laatst hoorde ik mama kijken.
'Zeg moeke, jij vindt dat misschien

allemaal heel leuk, maar denk ook
eens aan de kinderen. Die willen zo
graag een gewone oma.'

Daniel Billiet
Waarom het nooit bananen regent
© De Eenhoorn, 2000

Aan de slag

3

Lees het gedicht *Opa* (gedicht 1).

Vind je iets niet duidelijk? Noteer **?**.
Valt je iets op? Noteer **!**.

Wat zouden de volgende regels uit het gedicht betekenen?

Bespreek.

Zijn huis is leeg.

Hij is een leeg boek.
Zijn tekst is doorgelopen

Ik spoel aan op zijn schoot.
Hij leest mij, zijn hanenpoot.

4

Lees het gedicht *Oma's* (gedicht 2).

Vind je iets niet duidelijk? Noteer **?**.
Valt je iets op? Noteer **!**.

Beantwoord de vragen.

- Duid in het gedicht de stukjes aan die iets vertellen over het uiterlijk van oma.

- Vertel in je eigen woorden hoe oma eruitziet.

- Bespreek:

- Waar is opa? Hoe weet je dat?
- Vindt oma het leuk dat het kind in de zetel van opa zit? Waarom?
- Het gedicht eindigt zo:

Oma's maken kinderen weer heel.

Wat zou dat kunnen betekenen?

5

Lees het gedicht *Waar oma bleef* (gedicht 3).

Vind je iets niet duidelijk? Noteer **?**.
Valt je iets op? Noteer **!**.

Beantwoord de vragen.

- Welk woord past het best bij de oma uit dit gedicht?
Kruis aan.

- nat   voorzichtig   langzaam

- Bespreek:

- Hoe komt het dat oma zo is volgens het kind?
- Hoe komt het volgens jou?

- Het kind houdt heel erg van oma.

Duid in het gedicht drie dingen aan waardoor je dat weet.

6

Lees het gedicht *Opa*, (gedicht 4).

Vind je iets niet duidelijk? Noteer **?**.
Valt je iets op? Noteer **!**.

Beantwoord de vragen.

- Wat doet opa zoal?
Duid aan in de tekst.

- Bespreek:
- Vindt het kind die dingen ook leuk?
  - Waarom denk je dat?
- Welk van die dingen vind jij zelf ook leuk?
Omcirkel in het gedicht.

7

Lees het gedicht *Een gewone oma* (gedicht 5).

Vind je iets niet duidelijk? Noteer **?**.
Valt je iets op? Noteer **!**.

Beantwoord de vragen.

- Duid drie kenmerken van oma aan.
- Het gedicht eindigt zo:

Die willen zo
graag een gewone oma.

- Bespreek:
- Wie zijn 'die'?
  - Wat bedoelt mama met 'een gewone oma'?
  - Denk je dat dat klopt? Willen ze een gewone oma?
  - Wat zou jij het liefst hebben?

Terugkijken

8

Noteer het nummer van het passende gedicht.

Dit gedicht past het best bij de persoon voor wie ik een gedicht zocht:

Dit gedicht vind ik het mooist:

Bespreek je keuzes met je groep.

9

Wat past bij jou?

Duid aan.

Ik kan een gedicht begrijpen.

helemaal niet

heel goed

Wanneer ik een gedicht lees, probeer ik verbanden te leggen met wat ik al weet en met mijn eigen ervaringen.

helemaal niet

helemaal

Extra opdracht**Lees het gedicht.****Opa**

In zijn rode trainingsbroek
 schiet hij pijlsnel om de hoek.
 Langs de apotheek, de snackbar
 en de visboer met zijn viskar
 en de kleuterschool die uitgaat
 en de gracht waarin al ijs staat.
 Bij de nieuwe pizzeria
 roepen ze uit: 'Mama mia!
 die signor met grijze haren,
 die is minstens tachtig jaren,
 nou, die kan er nog wat van!' 'Da's mijn opa,' roep ik dan.
 Maar ik ben zowat mijn stem kwijt
 en als opa weer een bocht snijdt,
 piep ik buiten adem: 'Opa,
 hoe lang blijven we zo lopen?
 Opa, hou jij het nog vol?'
 Nu slaat hij pas goed op hol.
 Langs een winkel vol met sokken
 en een zaak met duizend klokken
 en de feestwinkel met vuurwerk
 en de dansschool naast de kerk.
 Ik hou hem haast niet meer bij,
 ik krijg steken in mijn zij.
 Bij het Spaanse restaurant
 sprint hij naar de overkant,
 maakt daar één twee rechtsomkeert
 en loopt heel de route weer...

Langs de dansschool naast de kerk
en de feestwinkel met vuurwerk
en de zaak met duizend klokken
en de winkel vol met sokken
en de gracht waarin al ijs staat
en de kleuterschool die uitgaat
en de visboer met zijn viskar
en dan stopt hij bij de snackbar.

En wanneer ik even later aan kom sjokken, zegt hij:
'Jantje, volgende keer, m'n ouwe jongen,
geef je opa maar een handje.'

Mensje van Keulen
Snottebel Lies en andere portretten
© Querido, 1994

Beantwoord de vragen.

- Beschrijf opa in één woord.

bv.

snel

- Welk gedicht uit deze les beschrijft een grootouder die het tegengestelde is?

het gedicht 'Waar oma bleef'

les
3

Wat ga je doen?

Je gebruikt de gebiedende wijs in verschillende situaties.

Je herkent de verschillende vormen van de gebiedende wijs: bevel, instructie, verzoek.

Op verkenning

1

Lees wat de dokters zeggen.

Bij welke dokter zou jij het liefst patiënt zijn? Waarom?

Kom binnen,
doe je jas uit en ga zitten.
Vertel wat er scheelt.

Komt u binnen.
Doe gerust uw jas uit.
Neem plaats alstublieft.
Vertelt u maar wat er scheelt.

2

Hoe zijn deze zinnen bedoeld?

Is het een bevel, een instructie of een verzoek?

Bespreek.

Zit!
Blijf!

Meng de bloem en de
melk goed door elkaar.
Doe daarna de eitjes erbij.

Geef het zout eens
door, alsjeblieft.

Hé!
Wacht op mij!

3

Lees de tekst.

Duid de zinnen aan die in de gebiedende wijs staan.

Hond

Spaar je hond van angst of pijn.

Maak hem duidelijk wat mag.

't Hoort een proper beest te zijn.

Borstel hem dus elke dag.

Leer hem in zijn hondenleven

niet om jou alleen te geven.

Gun hem ook eens een plezier.

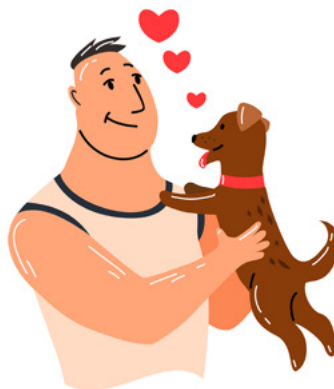
't Is en blijft jouw troeteldier.

Geef hem van kleins af aan

hondenvoer en restjes brood.

Streel hem vaak en denk eraan:

kleine hondjes worden snel groot.

Waar staat de persoonsvorm bij zinnen in de gebiedende wijs? vooraan

Uitleg

De **gebiedende wijs** kun je gebruiken in **verschillende situaties**.

Afhankelijk van de situatie gebruik je een andere vorm van de gebiedende wijs:

- **een bevel**
Bijvoorbeeld: - Blijf staan!
- Raak dat niet aan!
- **een verzoek**
Bijvoorbeeld: - Ga even zitten en vertel eens wat er scheelt.
- Geef mijn jas eens.
- **een instructie**
Bijvoorbeeld: - Neem het eigeel en meng het onder het deeg.
- Sla linksaf.

Een zin in de gebiedende wijs heeft **geen onderwerp**.

Vaak staat er een **uitroepteken** achter de zin.

Aan de slag

4

Schrijf de zinnen in de juiste kolom.

Ik kom. – Kom hier! – Kom je?

Zeur niet! – Je zeurt. – Wat zeur je nu?

Neem een kom! – Neem je een kom? – Je neemt een kom.

Ik speel rustig. – Speel rustig! – Speel je rustig?

mededeling	vraag	bevel
<i>Ik kom.</i>	<i>Kom je?</i>	<i>Kom hier!</i>
<i>Je zeurt.</i>	<i>Wat zeur je nu?</i>	<i>Zeur niet!</i>
<i>Je neemt een kom.</i>	<i>Neem je een kom?</i>	<i>Neem een kom!</i>
<i>Ik speel rustig.</i>	<i>Speel je rustig?</i>	<i>Speel rustig!</i>

Na een mededeling staat een punt.

Na een vraagzin staat een vraagteken.

Na een bevelzin staat een uitroepteken.

5

Zet de zinnen om.

Let op de leestekens.

a Maak van deze mededelingen een zin in de gebiedende wijs.

Je kunt haar meevragen. → Vraag haar mee!

Je moet niet zo gek doen. → Doe niet zo gek!

Je moet je huiswerk nog maken. → Maak je huiswerk!

Je moet je er niet mee bemoeien. → Bemoei je er niet mee!

Je zou beter een zakdoek gebruiken. → Gebruik een zakdoek!

b Maak van deze bevelen een mededeling of vraag.

Neem je boek op p. 10! → bv. Je neemt je boek op p. 10.

Gebruik een passer! → Kun je een passer gebruiken?

Vertel wat er scheelt! → Vertel je me wat er scheelt?

Kom hier! → Je komt hier.

Zit stil! → Je zit stil.

6

Wat moet je doen wanneer er brand uitbreekt op school?

Bedenk drie zinnen in de gebiedende wijs die je kunt gebruiken in deze situatie.

bv. *Blijf kalm!*

Laat alles achter!

Sluit de deuren!

7

Zoek vijf zinnen waarin de gebiedende wijs gebruikt wordt.

Je kunt zoeken in reclamefolders, liedjesteksten, gedichten- of moppenbundels, strips, je taalboek ...

Noteer je zinnen.

Schrijf er ook telkens bij of het een verzoek (V), een bevel (B) of een instructie (I) is.

8

Wissel je zinnen uit met een klasgenoot.

Beantwoord de vragen.

Staan alle zinnen in de gebiedende wijs? ja nee

Welke zinnen van je klasgenoot vind je bijzonder? Schrijf er twee op.

1

2

Bedenk een situatie waarin je die bevelen, verzoeken of instructies kunt gebruiken.

1

2

Terugkijken

9

Zijn de stellingen juist of fout?

Verbeter de stellingen die fout zijn.

Bij zinnen in de gebiedende wijs staat het werkwoord altijd achteraan.

juist fout

verbetering *Het werkwoord staat altijd voraan.*

Achter een zin in de gebiedende wijs staat vaak een uitroepteken.

juist fout

verbetering _____

In een zin in de gebiedende wijs staan het onderwerp en de persoonsvorm altijd naast elkaar.

juist fout

verbetering *Er staat geen onderwerp in een zin in de gebiedende wijs.*

De zin 'Gaaf u gerust even zitten, mevrouw' is een bevel.

juist fout

verbetering *Dat is een verzoek.*

Extra opdracht

Stel je voor: het liefje van je beste vriend(in) heeft het uitgemaakt. Hij/zij is daar heel droevig om.

Wat zou je hem/haar adviseren? Noteer je goede raad.

Gebruik zinnen in de gebiedende wijs.

---

les
6

Wat ga je doen?

Je leert op welke manieren je je stem kunt gebruiken.

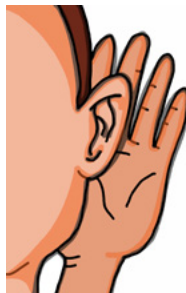
Je leert wat een hoorspel is en hoe je zelf een hoorspel kunt maken.

Op verkenning

1

Beluister een hoorspel.

Beantwoord de vragen van je juf of meester.

2

Gebruik je stem om de geluiden na te bootsen.

iemand die boos is

felle regen

iemand die snikt van verdriet

piepende deuren

iemand die erg moe is

een onbeleefd windje

een bange kat

gierende wind

een lachende heks

Uitleg

In een **hoorspel** is je stemgebruik heel belangrijk. Iedereen kan je horen, maar niemand kan je zien.

Met je **stem** kun je héél wat. Je kunt:

- gevoelens overbrengen tijdens het lezen of vertellen (angst, plezier, kwaadheid ...)
- een bepaalde sfeer oproepen (huilende wind, krakende trappen ...)
- geluiden nabootsen door te veranderen van volume, ritme en hoogte

Bijvoorbeeld: met een hoge stem kun je een muis nadoen.

Je kunt ook **pauzes gebruiken** om het verhaal spannender te maken of om de luisteraar de tijd te geven om het verhaal te begrijpen.

In een hoorspel moet je dus veel met je stem 'spelen'.

Aan de slag

3

Je gaat zelf een hoorspel maken van het verhaal *De Kinderverslinder*.

Denk na over geluiden die je kunt maken bij de gekleurde woorden.

De Kinderverslinder

Je denkt als kind heel vaak: wat kan me nou gebeuren,
met een grote broer en sloten op de deuren?

Nou vergeet het maar, er dreigt een groot gevaar!

En als hij komt dan ben je gloeiend de sigaar.

Hij is slank en hij loopt enigszins gebogen,
hij heeft een mooie stem en lieve zachte ogen.

Maar in zijn binnenzak draagt hij een grote hakbijl,
waarmee hij je hoofd KLAP KLAP in tweeën hakt.

Hij maakt je klaar, met peper, zout en met een uitje
en braadt je in een oven of een grill.

Likkebaardend kijkt hij naar je door het ruitje

en prikt af en toe een vork in je bil.

Meestal komt ie 's nachts,
maar altijd onverwachts.

Voor je het weet, ben je geslacht! {hahaha}

Kijk uit voor de Kinderverslinder!

Die jou zo lekker vindt.

Hij verslindt je waar je bij staat.

Hij lust uitsluitend, eet alleen maar,

lust uitsluitend: KIND!

De Kinderverslinder, Harrie Jekkers en Koos Meinderts,

© Uitgeverij Ploegsma, Amsterdam

Beantwoord de vragen.

Kun je alle gekleurde woorden vervangen door een geluid? Waarom wel/niet?

Welke geluiden kun je in het begin van het verhaal maken om de sfeer te scheppen?
Welke geluiden kun je op het einde van het verhaal maken om de luisteraar met een
bang gevoel achter te laten? Voeg die geluiden toe aan je hoorspel.

Wanneer kun je een pauze inlassen om de spanning op te bouwen?

4

Oefen je hoorspel met alle geluiden.

Een van jullie leest het verhaal op een spannende manier voor.

De anderen maken de geluiden.

5

Breng nu jullie hoorspel voor een andere groep.

Luister ook aandachtig naar hun hoorspel.

Beantwoord de vragen.

Heeft de andere groep geluiden bedacht die jullie niet gebruikt hebben?

Welk geluid van de andere groep vind je erg geslaagd?

Hoe kunnen je klasgenoten hun verhaal nog spannender maken?
Geef hun een tip.

6

Volg het stappenplan om jullie eigen hoorspel te maken.**Stap 1**

Kies een **plaats** waar jullie verhaal zich afspeelt. Onderstreep of vul in.

een bos – een boerderij – de markt – een luchtballon – het treinstation – een school –
een racebaan – een schip op zee – onder water – een dierentuin – een griezelkasteel –
een voetbalstadion – een onbewoond eiland – _____

Stap 2

Kies **twee personages** die in jullie verhaal spelen. Onderstreep of vul in.

een grappige heks – een oude piraat – een supersterke oma – een kikkerprins – een kabouter –
een bange schooljuf – een lief spookje – een sprekende boom – een gemene tandenfee –
een praatzieke duif – een dove koning – een blinde prinses – een onbeleefde goudvis –
_____

Zijn jouw personages elkaars vrienden of elkaars vijanden?

- vrienden
 vijanden

Stap 3

Wat maken jouw personages mee op de plek die jullie gekozen hebben? Kruis aan.

- Ze moeten een wedstrijd winnen.
 Ze moeten een vijand verslaan.
 Ze zullen een geheim ontdekken.
 Ze worden verliefd.
 Ze gaan dansles volgen.
 Ze moeten de wereld redden.

_____

Stap 4

Hoe begint jullie verhaal?

Hoe eindigt jullie verhaal?

7

Schrijf jullie verhaal op een apart blad.

Schrijf het verhaal kort op! Je kunt ook mondeling afspraken maken.

8

Bedenk nu enkele geluiden die jullie kunnen gebruiken.

Welke geluiden zijn typisch voor de plaats waar het verhaal zich afspeelt?

Welke geluiden zijn typisch voor jullie personages?

Probeer enkele geluiden uit.

Schrijf de geluiden die jullie willen maken in een andere kleur bij je tekst.

Terugkijken

9

Wat vond je van deze les?

Bespreek.

Vind je het gemakkelijk of moeilijk om passende geluiden te maken met je stem?

Wat vinden jullie al geslaagd aan jullie hoorspel?

Wat willen jullie nog veranderen aan jullie hoorspel?

Extra opdracht

Heb je materialen nodig om bepaalde geluiden te maken?

Maak een lijst van het materiaal dat je nodig hebt.

Spreek ook af wie wat meebrengt.

Dit moet ik meebrengen:

---

les 8

Wat ga je doen?

Je schrijft een gedicht over je eigen fantasiedier.

Je let daarbij op beeldrijk taalgebruik en een gepaste vorm.

Op verkenning

1

Lees het gedicht *De Zeepoes opnieuw*.

De Zeepoes

De zeepoes woont bij Katseveer.
Men ziet haar uiterst zelden.
Een enkele keer, bij stralend weer,
zwemt zij een beetje op en neer,
daar in de Oosterschelde.

De zeepoes heeft een vissenstaart,
een vissenstaart en vinnen.
Maar verder is zij dichtbehaard.
Ze jammert in de maand van maart
en kan uitstekend spinnen.

De zeepoes woont daar al zo lang,
al haast een jaar of zeven.
En voor de zeehond is zij bang,
maar verder gaat ze kalm haar gang.
Ze kan ook kopjes geven.

Ze heeft ook jonkies, 't zijn er twee,
maar 't zijn wel erg natte.
Ze zwemmen altijd met haar mee.
daar in de diepe blauwe zee.
Het zijn zeelapjeskatten.

De zeepoes woont bij Katseveer
tussen de mosselschelpen.
Gaat u 's kijken, op 'n keer?
Maar als u haar niet vindt, meneer,
dan kan ik het niet helpen!

En in de buurt van Katseveer,
daar is ze zeer geliefd.
De zeepoes, zegt een oude heer,
o ja, die zwemt hier wel eens meer.
Daar is ze. Alsjeblieft.

Annie M.G. Schmidt
Dikkertje Dap en andere dierenversjes
© Querido, 2018

Vul samen met je leerkracht het woordweb op het bord aan.

Uitleg

Als je een gedicht wilt schrijven, heb je **inspiratie** nodig.
En die komt niet altijd vanzelf.

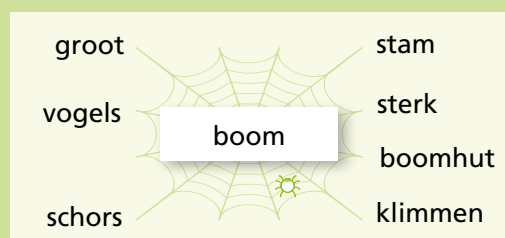
Stel jezelf dan de volgende vragen:

- Waaraan moet ik denken bij het onderwerp?
- Welke woorden passen erbij, welke juist niet?
- Welk gevoel krijg ik erbij?

Zo kun je een **woordweb** maken.

Denk ook aan:
beeldrijke taal, herhalingen, tegenstellingen, vergelijkingen ...

Welke rijmwoorden, vergelijkingen, tegenstellingen kan ik toevoegen?

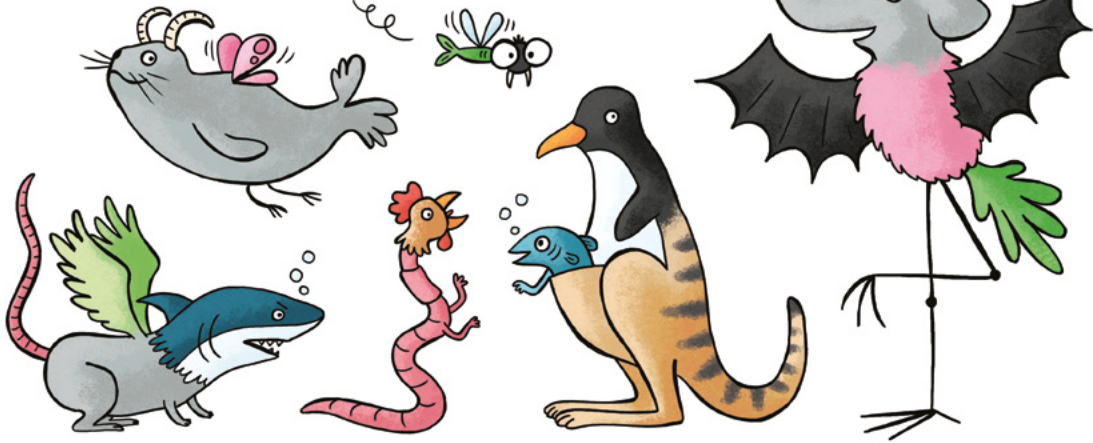

Aan de slag

2

Werk je fantasiedier uit.

In les 5 heb je samen met je buur een fantasiedier bedacht.

Beschrijf jouw fantasiedier.

Deze vragen kunnen je helpen.
Kijk ook naar je beschrijving uit les 5!

Waar woont je dier?

Wat doet het dier de hele dag?

Wat voor geluiden maakt het?

Wat voor geur heeft het dier?

Wat eet het?

Hoe beweegt het? (vliegen, kruipen ...)

Is het dier gevaarlijk?

Heeft jouw dier vijanden?

Is het dier ergens bang voor?

Op welke dieren lijkt jouw fantasiedier?

Maak een woordweb over jouw fantasiedier.

Noteer de naam van je dier in het midden.

_____

_____

_____

_____

_____

_____

_____

3

Bekijk je woordweb. Maak van je beschrijvingen beeldrijke taal.

Bijvoorbeeld: De ogen van mijn fantasiedier zijn paars.
 → De ogen van mijn fantasiedier zijn **pimpelpaars**.

Bijvoorbeeld: Mijn dier is bang voor wormen.
 → Mijn dier is **als de dood** voor **wriemelende wormen**.

4

Schrijf een kladversie van het gedicht over jouw fantasiedier.

- Let op je taalgebruik (beeldrijke taal, klanken, ritme).
- Besteed ook aandacht aan de vorm.
- Vergeet de titel niet!

Terugkijken

5

Lees de vragen.

Praat erover met elkaar.

Wat vond je leuk aan het schrijven van een gedicht?

Wat vond je moeilijk?

Extra opdracht

Teken jouw fantasiedier.

Wat ga je doen?

Je maakt een mindmap van een tekst.

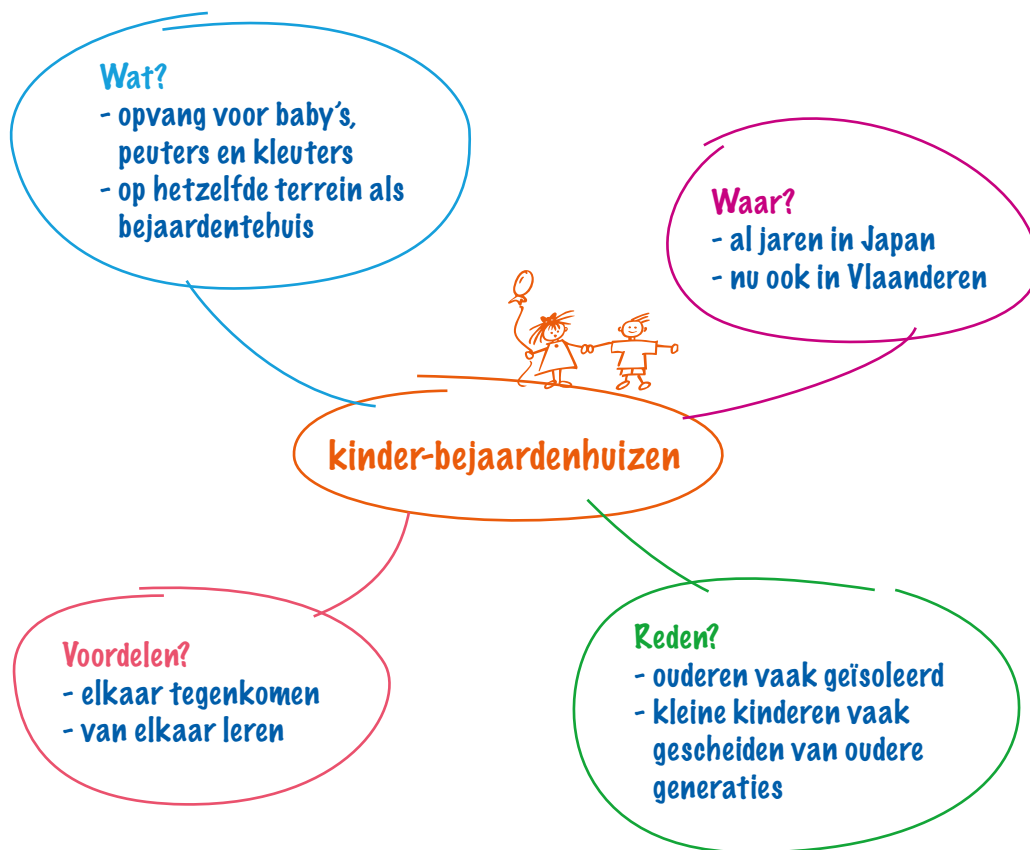
Zo kun je de tekst achteraf gemakkelijk navertellen.

Op verkenning

1

Bestudeer samen de mindmap.

Heleen heeft deze mindmap gemaakt over de tekst *Plezier voor jong en oud: kinder-bejaardenhuizen*.

Bespreek.

- Wat is een mindmap?
- Wat valt je op?
- Waarom zou een mindmap nuttig kunnen zijn?

Uitleg

Je kunt een tekst samenvatten door een **mindmap** te maken. Mindmaps kunnen je helpen om de inhoud van een tekst te studeren.

In het midden noteer je het centrale **onderwerp** of de **titel** van de tekst.

Daaruit vertrekken een aantal **takken**.

Die vatten kort de **hoofdgedachten** van de tekst samen.

Baseer je daarvoor op de **sleutelwoorden** en **belangrijke zinnen** die je hebt aangeduid in de tekst.

Opgelet: noteer enkel woorden, geen volzinnen!

Je mag ook **kleuren** en **tekeningetjes** toevoegen.

Aan de slag

2

Lees r. 1-14 van de tekst *Wat is het geheim van de vriendschap tussen mens en hond?* opnieuw.

- Luister en kijk hoe je leerkracht de informatie uit dat tekstdeel in een mindmap plaatst.
- Vul aan in de mindmap op de volgende pagina.

3

Lees r. 15-27 van de tekst opnieuw.

- Plaats samen met je leerkracht de informatie uit dat tekstdeel in een mindmap.
- Vul aan in de mindmap op de volgende pagina.

4

Lees r. 28-36 van de tekst opnieuw.

- Plaats samen met je groep de informatie uit dat tekstdeel in de mindmap op de volgende pagina.
- Vergelijk jullie mindmap met die van een andere groep.

Bespreek:

- Wat is hetzelfde?
- Wat is anders?

5

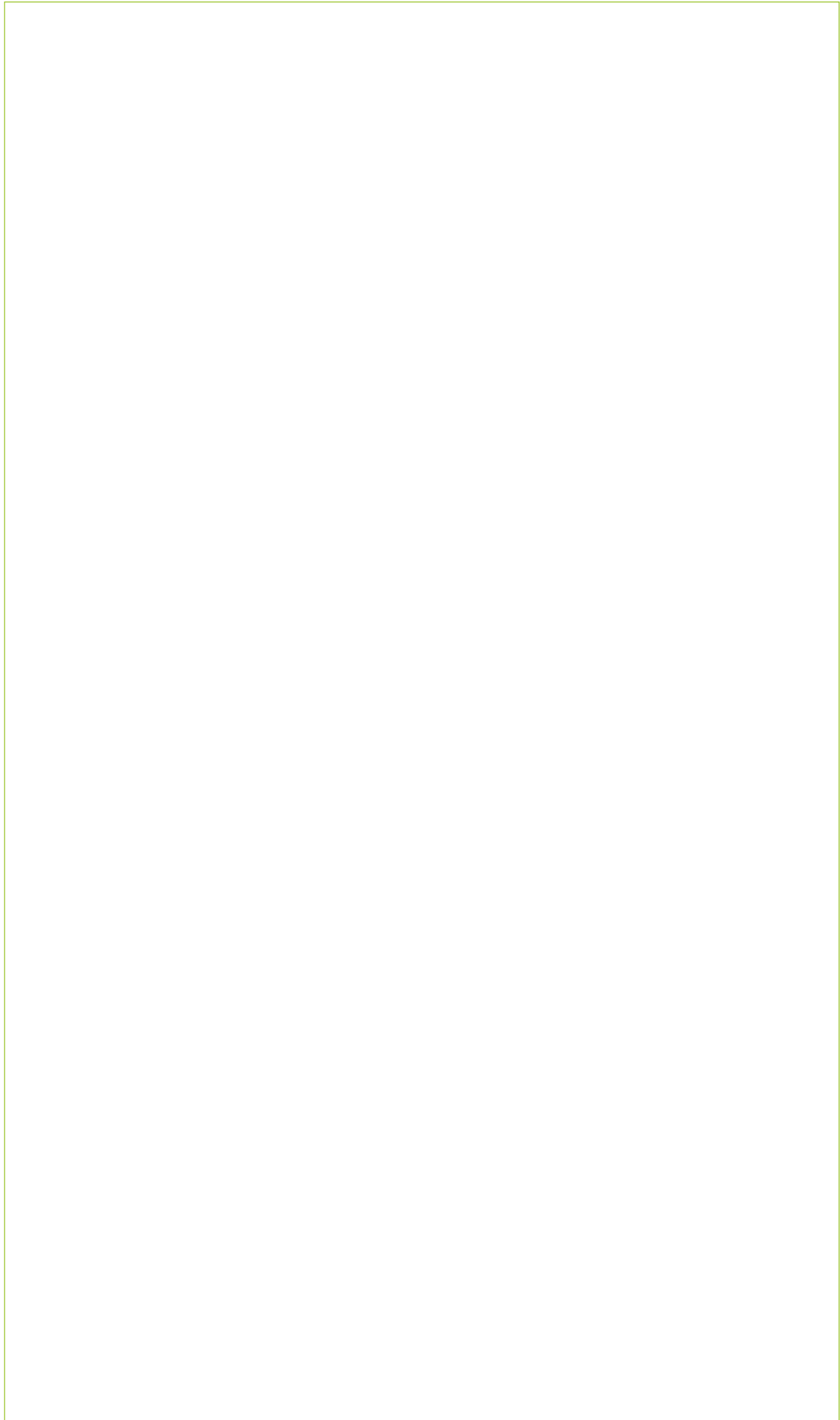
Lees r. 37-48 van de tekst opnieuw.

- Plaats samen met je groep de informatie uit dat tekstdeel in de mindmap op de volgende pagina.
- Vergelijk jullie mindmap met die van een andere groep.

Bespreek:

- Wat is hetzelfde?
- Wat is anders?

Terugkijken

6

Wat vind jij van mindmaps?

Bespreek:

Vind je het makkelijk of moeilijk om mindmaps te maken?
Wat vind je precies makkelijk of moeilijk?

Wat heeft je geholpen?

Wat onthoud je voor een volgende keer?

Vind je mindmaps nuttig? Waarom wel of niet?

Wanneer zou je zelf nog mindmaps willen maken?

7

Zoek iemand die de tekst *Wat is het geheim van de vriendschap tussen mens en hond?* niet gelezen heeft.

Gebruik je mindmap om hem of haar over de tekst te vertellen.

Extra opdracht

Maak een mindmap over de tekst *Zorgdieren*.

Wat ga je doen?

Je leert de betekenis van een woord af te leiden uit de context.

Je herkent het verschil tussen letterlijk en figuurlijk taalgebruik.

Op verkenning

1

Lees de twee teksten.

Liefste dagboek

Vandaag heb ik iets heel vreemds meegemaakt. Net zoals elke maand gingen we met de klas naar de bibliotheek. Ik was op zoek naar een goed griezelverhaal, toen ik plots een raar boek zag. Op de rug stond helemaal geen titel of schrijver. Nieuwsgierig nam ik het boek uit het rek. Toen merkte ik dat er ook op de kaft niets stond. Snel deed ik het boek open. Je raadt het al ... niets! Geen woord, geen letter, helemaal niks. Een leeg boek, zomaar tussen alle avonturenverhalen en sprookjesboeken. Wie zou dat daar gezet hebben? En waarom?
Morgen ga ik op onderzoek!

Veel liefs
Kato

Opa

Mijn opa is al oud.
Zijn huis is leeg,
net als zijn hoofd.
Hij heeft één kamer nu
en het altijd koud.

Mijn opa zegt niet veel.
Hij is een leeg boek.
Zijn tekst is doorgelopen,
ook zijn sokken zijn zoek.
Maar mij kent hij wel.

'Jongen,' zegt hij, stiller
dan ooit. Hij lacht zijn
scheve lach, zijn hand trilt.
Ik spoel aan op zijn schoot.
Hij leest mij, zijn hanenpoot.

Margreet Schouwenaar
Denk dag doen
© Clavis, 2016

Bekijk de gekleurde woorden.

Bespreek:

- Wat wordt bedoeld met 'een leeg boek' in het dagboekfragment?
- Hoe weet je dat?
- Wordt daarmee hetzelfde bedoeld in het gedicht *Opa*? Waarom wel of niet?

Uitleg

Begrijp je de betekenis van een woord niet?
Lees dan een stukje tekst **voor of na het woord** opnieuw.
Dat kan je meer informatie geven over wat het woord kan betekenen.

Opgelet: soms worden woorden niet **letterlijk** gebruikt, maar **figuurlijk**.
In verhalen of gedichten gebruikt de schrijver vaak **beeldspraak**.

Daarom moet je altijd goed nadenken:

- Wat betekent het woord in deze zin?
- Is het letterlijk of figuurlijk gebruikt?
- Waarom heeft de schrijver voor dit woord gekozen?

Geraak je er niet uit?
Gebruik je **Studio woordwijzer!**

Aan de slag

2

Lees dit stukje uit het gedicht *Opa* opnieuw.

Mijn opa is al oud.
Zijn huis is leeg,
net als zijn hoofd.

Worden deze zinnen letterlijk of figuurlijk bedoeld?

- Opa's huis is leeg. letterlijk figuurlijk
- Opa's hoofd is leeg. letterlijk figuurlijk

Bespreek samen de betekenis.

3

Lees de teksten. Beantwoord dan de vragen over de gekleurde woorden.

Om aan de politieopleiding te mogen starten, moet je eerst een aantal proeven afleggen.
Mijn grote broer heeft dat gelukkig **feilloos** gedaan.
Omdat hij geen enkele fout heeft gemaakt, mag hij volgende maand aan de opleiding beginnen.

Hoe wordt het woord gebruikt?

- letterlijk figuurlijk

Wat betekent het woord hier?

Hij heeft de proeven afgelegd zonder fouten te maken.

Olivier heeft thuis zes kippen, twee geiten, drie konijnen en een hond. Tijdens zijn vrije tijd doet hij niets liever dan ze allemaal te verzorgen. Je kunt dus wel zeggen dat hij echt **een hart voor dieren heeft**.

Hoe worden de woorden gebruikt?

letterlijk   figuurlijk

Wat betekenen de woorden hier?

Olivier houdt heel veel van dieren en zou er alles voor doen.

De verkeerslichten op dat kruispunt zijn sinds vanochtend kapot. Daarom staat er al de hele dag een agent om het verkeer te **reguleren**. Zo gebeuren er zeker geen ongelukken.

Hoe wordt het woord gebruikt?

letterlijk   figuurlijk

Wat betekent het woord hier?

De politieagent regelt het verkeer en leidt alles in goede banen.

Karim is altijd heel **bescheiden**. Hij wint de ene na de andere zwemwedstrijd, maar toch heb ik hem nog nooit horen opscheppen.

Hoe wordt het woord gebruikt?

letterlijk   figuurlijk

Wat betekent het woord hier?

Karim schept er niet over op dat hij goed kan zwemmen.

'Jongen,' zegt hij, stiller
dan ooit. Hij lacht zijn
scheve lach, zijn hand trilt.
Ik **spoel aan** op zijn schoot.
Hij leest mij, zijn hanenpoot.

Margreet Schouwenaar
Denk dag doen
Clavis, 2016

Hoe wordt het woord gebruikt?

letterlijk   figuurlijk

Wat betekent het woord hier?

Ik ga op opa's schoot zitten.

4

Lees dit stukje uit het gedicht *Oma's opnieuw*.

Ze wacht op me
met **perzikwangen, hemelogen, glinsterende**
rimpeltoet.

Diet Groothuis
Dichter 1
© Plint, 2017

Bespreek met je buur.

- Wat zouden de gekleurde woorden kunnen betekenen?
- Waarom zou de dichter voor die woorden gekozen hebben?

5

Maak het verschil tussen deze woorden duidelijk door ze op de schaal te plaatsen.

hoog – huizenhoog

hoog → *huizenhoog*
minder → meer

ultiem – laatst

laatst → *ultiem*
minder → meer

uitmuntend – goed

goed → *uitmuntend*
minder → meer

6

Kies een van de onderstaande woorden.

vlinder

kil

reus

gebroken

groen

Bedenk twee zinnen met het woord.

Gebruik in de eerste zin de letterlijke betekenis en in de tweede zin de figuurlijke betekenis.

Letterlijk:

bv.

In de zomer zitten er altijd veel vlinders in onze tuin.

Figuurlijk:

bv.

Als ik haar zie, krijg ik altijd vlinders in de buik.

Lees de zinnen voor aan je buur.

Weet die wat het woord betekent in jouw zinnen?

Terugkijken

7

Welke twee woorden uit deze les vind je moeilijk/speciaal/mooi/grappig ...?

Noteer ze op *Mijn woordenblad!*.

Schrijf of teken in de middelste kolom iets wat jou helpt om de betekenis te onthouden.

Aandacht voor woorden

feilloos

een hart hebben voor
iets/iemand

reguleren

bescheiden

aanspoelen

huizenhoog

ultiem

uitmuntend

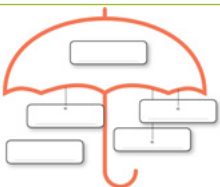

=

zin

< >

**Mijn mooie, leuke,
grappige, moeilijke ...
woorden**

dialogoog

raadsel

rijmen

Voor het lezen

Ik **lees** deze tekst om meer te weten te komen over ...

Ik **verken** de tekst en kijk naar:

- de titel, de afbeeldingen
- de kopjes
- de eerste zinnen, de opvallende woorden

Ik **voorspel**: Waarover gaat deze tekst?

Ik **denk na**:

- Wat weet ik daar al over?
- Wat wil ik te weten komen?

Tijdens het lezen

Ik **stel** mezelf **vragen**:

- over de inhoud: Wat? Waarom? Hoe? Wanneer? ...
- over de betekenis van zinnen en woorden

Ik **let** op:

- de sleutelwoorden, de kernzinnen
- de tekststructuur
- verbindingswoorden zoals toch, dus, daarom, omdat ...
- verwijswaarden zoals ik, hij, ze, haar, jullie, dat, deze ...

Ik **leg** een **verband** tussen:

- inhouden binnen een tekst
- de inhoud van de tekst en wat ik al weet

Als ik een woord niet begrijp, gebruik ik mijn **woordwijzer**.

Na het lezen

Ik **kijk** terug:

- Klopt mijn voorspelling?
- Kan ik de hoofdgedachte bepalen?
- Wat weet ik nu meer over ...?
- Wat wil ik nog weten over ...?
- Kan ik studerend lezen: extra informatie opzoeken, schema's maken, samenvatten ...?

Voor het lezen

Ik **lees** deze tekst om een verhaal te beleven.

Ik **verken** de tekst en kijk naar de titel, de afbeeldingen, de omslag, de eerste zinnen.

Ik **voorspel**: Wat zal in deze tekst gebeuren?

Tijdens het lezen

Ik **stel** mezelf **vragen**:

- Wat gebeurt er: Waar? Wanneer? Hoe? ...
- Wat zie ik in mijn hoofd bij wat er gebeurt?
- Welke personages spelen in het verhaal?
- Wat is de rol van de verschillende personages?
- Wat is de bedoeling van de personages?
- Hoe voel ik mij tijdens het lezen?

Ik **leg** een **verband** tussen:

- de gebeurtenissen en de tijd waarin ze zich afspelen
- de rol van de verschillende personages
- de handelingen van de personages

Als ik een woord niet begrijp, gebruik ik mijn **woordwijzer**.

Na het lezen

Ik **kijk** terug:

- Klopt mijn voorspelling van het verhaal?
- Had ik een ander einde verwacht?
- Heb ik de tekst met plezier gelezen? Waarom wel/niet?
- Wat vind ik van de tekst: spannend, grappig, moeilijk, droevig ...?
- Welk personage zou ik willen zijn of net niet?
- Wil ik meer van dit soort verhalen lezen? Waarom wel/niet?
- Voor wie is deze tekst een leestip?

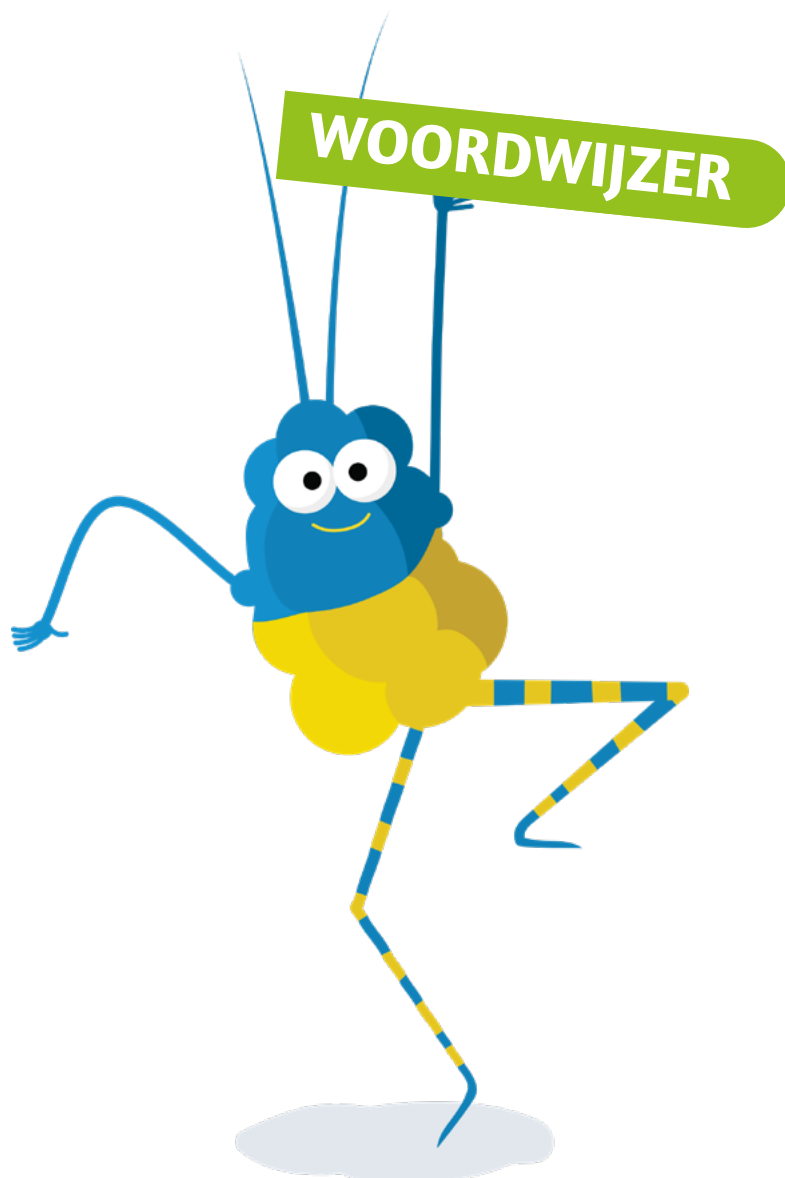

Ik begrijp een woord niet.

Wat kan ik doen?

- Ik lees een stukje tekst **voor of na het woord** opnieuw.
- Ik kijk of er een **afbeelding** bij de tekst staat.
- Ik kijk goed naar het **woord**.
Ken ik al delen van het woord?
- Ik **vraag** het aan iemand of **zoek** het woord **op**.

Ik kijk of de gevonden betekenis klopt in de zin.

Colofon Studio taal

Auteurs

Marlien Buyens
Sarah Delsard
Sylvie Thienpont

Coördinatie en advies

Katrien Daerden
Riet Jeurissen
Hilde Van den Bossche
Jo van den Hauwe

Illustraties en fotografie

Alexandra Pillaert
Adobe Stock
Shutterstock

Projectteam Zwijsen België

© 2021 Uitgeverij Zwijsen N.V., Antwerpen
maakt deel uit van WPG

In deze uitgave van 'Studio taal/spelling' werd gebruikgemaakt van materiaal van 'Estafette editie 3' (methode voor het lager onderwijs van Uitgeverij Zwijsen B.V., Tilburg) en 'Zie zo Taal/ Spelling' (methode voor het lager onderwijs van Uitgeverij Zwijsen N.V., Antwerpen).
Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch, door fotokopieën, opnamen, of enig andere manier, zonder voorafgaandelijke toestemming van de uitgever.
Informatie over kopieerrechten en de wetgeving met betrekking tot de reproductie vindt u op www.reprobel.be.

Aan het verwerven, waar nodig, van toestemming tot overname is door de uitgever de uiterste zorg besteed. Zou desondanks blijken dat een rechthebbende over het hoofd is gezien, dan verzoeken wij deze contact op te nemen met Uitgeverij Zwijsen België N.V.